Број 147 У Новом Саду, у недељу 6 јула 1908. Година XLIII.

„Застава“ излази сваки дан изузев, а недељом сваким и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље на један месец 2 кр. 70 пот. а на три месеца 8 круна.

Појединни јутарњи бројеви стају 2 потура.

ЗАСТАВА

(Јутарњи лист.)

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

Уредништво „Заставе“ је у кући г. Ј. Чанића Администрација „Заставе“ налази се у кући где је Мојстировића штампарија у главној ул. бр. 91

Појединни јутарњи бројеви стају 2 потура.

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Некад и сад.

Од октобарске дипломе, којом је наш владар изјавио да ће од сад делити законодавну власт са народима монархије и од гласовите банске конференције у Загребу, која је својим већа њем и закључцима имала прокрчити пут новом уставном стању у Троједнници, па све до стварања угарско-хрватске нагодбе 1868 год радили су и борили су се Срби у Хрватској и Славонији раме уз раме са Хрватима око уставног уређења своје домовине. — Да је та борба била искрена и пуна љубави, признавали су и сами Хрвати Ово признање Србима документовали су и сабори троједнички, онај од 1861. и 1867. који су стојећи на становишту потпуне равноправности, Хрвата и Срба, донели уз одушевљење узвике и клицања познате закључке, којима се та равноправност узакоњује.

Но нагодба је склопљена и државни живот Троједнице пође редовним колосеком, борба престаде па престаде и потреба српске помоћи Хрвати окренуше сада другу, противну страну Пред сабор год. 1868. стиже петиција становника несрпске народности у којој моле сабор, да се управи жупаније сремске изда налог, да од сада уредује искључиво хрватским језиком латинским писмом. — На ову петицију доноси петиционални одбор овај предлог: „одбор вођен разлогом тим, што је хрватски језик у хрватској домовини нашој по самом краљу нашем опредељен као службени у свима јавним пословима и што се је тај хрватски језик увјек служио латинскими слови; — надаље што је неопходно нужно, да у цијелој земљи влада једнолично племе: предлаже нека се ова жалба упути влади с напутком, да влада истим административним путем, којим су у сремској жупанији фактично уведена ћирилска слова, уведе латинска слова у свих службених послових“. Залуд су се Срби у сабору свим силама против овога предлога борили, залуд и неколико увиђавнијих Хрвата; залуд су Срби посланици положили своје посланичке мандате, предлог би примљен, јер Србе нису више требали

То беше некад а сад?

Сад је опет борба, сад Србе опет требају, па за то им хоће да улију теорију народног јединства, обећавају равноправност. И један се део Срба даде завести, то су самосталци Радикали су озбиљни, повлаче науку из историје она им је учитељица живота, траже у првом реду ујамчење свију српских захтева и онда, тек онда ће да верују Па и како данас да верују кад их ево историја друкчије учи, а и живот, стварност друкчије говори него „теорија о јединству“.

Погледајте бистрим оком страначко груписање хрватских странака и уверићете се, да је радикална политика исправна Франковци — Србе и не признају Старчевићанци — хтели би на владу, али без Срба, на равно да онај који хоће без нас, да се тај о нама неће бринути Покретачи? Обричу, да ће нас искрено потпомоћи у српском питању, но дела им противно доказују. Хрватска странка права? Ето је неки дан преговарала иза леђа самосталских у Пешти. Верујете ли њој?

Скора будућност ће доказати, да историја не лаже, и да је једино радикална политика српска и исправна

Биће и преварених нада, али самосталске војске; а вође, оно троје — побринуће се већ опет да им добро буде Ако!?

Миљечко.

Младотурски покрет.

У Ст. Србији и Македонији дошао је до отворене побуне, која је силно уздрмала трулу турску царевину. У Малој Азији, у Анадолији грозничавом журбом оружају се редифи и шаљу у побуњене крајеве.

Није се побунила голорука раја, која и неможе да се буни; нису ту побуну изазвале ни усташке чете, српске, грчке ни бугарске; нису је изазвали ни обесни Арнаути — ту побуну створили су Младотурци Њима се одмах придружили Хади паша, дивизиони генерал, затим по неки генерал-мајор и потпуковник, многи официри, а и читави баталијони турске царске војске Шта више и читаве две компаније анадолских редифа, који стигоше из Мале Азије, да укроте побуњенике, прешли су њима. Средиште им је у Ресни а цео крај тај, па битољски, призренски, једном речи цео солунски вилајет у рукама је усташа.

Тај младотурски покрет дошао је овога пута прилично изненадно. Како су у Македонији и Ст. Србији убиства на дневном реду, то се други значај приписивао и убиству Шемзи паше, па државног надзорника школа, управитеља железница и многих других војних и грађанских великодостојника. И тек кад је младотурски покрет избио, увидело се, да је то његово дело. Мухамеданско становништво, Арбанаси па и хришћани наклоњени су овом младотурском покрету. А поред свега тога одметање чак и најугледнијих турских официра и читавих баталијуна у усташе, најбољи је доказ, како је трулo стање у Турској.

Младотурци отпочели су свој устанак убијањем оних великодостојника и власника, који су хтели да подрже данашње стање, „крвави режим,“ како га Младотурци називају. Младотурци су револуционарно савременија странка турска. Та странка постајала је још пре десетина година а под Мидат пашом избила је била на површину, тражећи, устав, парламенат итд, изашла је дакле са демократским захтевима Но зла судба њихова беше, да баш под њиме морадоше да бегају из своје домовине, да би сачували свој живот. Данашњи султан који је био приста та странке и с њеном помоћу дошао на престо, постаде одједном највећи душманин Младотурака, поче их немилостиво прогањати; он поста страшило за њих, а они за њега.

Од тога доба показивали су чешће Младотурци да живе, а имају у Паризу свој лист „Мешверет“, који излази под уредништвом чувеног Ахмеда Разе

Младотурци су велики родољуби и с тога у свима слојевима турскога народа јако омиљени Тако се само даје и разумети, да су на прву вест о њиховом покрету одмах се почели одметати и најспремнији и највиши турски официри и читави баталијуни а по себи се разуме, да уз њих стоји и грађанство. Хоће ли овај покрет успети, тешко је уствардити, изгледа да је дошао касно и да су пропуштене много згодније прилике. Но једно је сигурно да је показао ону прикривену велику прошлост и трулост у Тској и да неће остати без већих последица.

И при овом покрету младотурци су изнели свој програм, по коме траже, да свако племе без разлике вере и народности има у сабору своје заступнике. Траже одговорно министарство. Једнаку војну обвезу и за хришћане и за Турке. Сва звања да се попуњују у једнакој мери и са хришћанима и са Турцима Сабор помоћу умесних реформа да створи уређене и здраве прилике. Све ово сматрају они за чисто унутарњу ствар Турске и с тога су противни сваком мешању друге стране државе.

Многи држе, да ће турска влада бити приморана, да покуша путем преговора са младотурцима, да на мирољубиви начин дође с њима до споразума Други држе да ће покушати најокрутнијим мерама, да их скрши и указују на силно оружање турске војске у Малој Азији и одашиљање њено у побуњене крајеве

Но било да их скрши силом, идеју програм и њихов не може скршити и они ће ускоро избити новом јачом снагом, док из темеља не искорени данашњи „крвави режим“ и не створи и у Турској напреднije и човечније установе.

Бањалучке жртве.

Још се нисмо прикупили од запрепашћења, што нас је снашло на глас о цетињској пресуди, а већ нам јављају о новом удару У Бањој Луци је изречена пресуда над гомилом људи, које је власт бедила као учеснике или покретаче онога чланка у Отаџбини, у ком се назрела велеиздаја, зато су ваљада и стављени пред војни суд. 2. јуна после подне прочитана је затвореницима пресуда Јанковић је осуђен на 9, година, Прокопић на 7, Поповић, Биобија, Томић, Михајловић, Миљевић и Угреновић на по 4, а два слагача на по 2 године тешке тамнице.

Што је суд овако строгу казну одмерио затвореницима, јамачно није учињено зато, што осуђенике заиста терети тако голема кривица. По свој прилици суд је имао други рачун: да у доба, кад се говори о великосрпској пропаганди, даде примере шта чека оне, на које би пала сумња, да се заносе њоме. Али ни то не може бити изговор. Суд је за ово време имао довољно прилике уверити се, са каквим је утисцима пропратило Српство онај чланак. Озбиљна српска штампа га је једнодушно осудила. Али суд то није хтео да види. У страха су велике очи.

У изреченој пресуди види се сва тежина „гвоздене руке“, којом се влада у окупираним земљама. За тридесет година окупације није ондашњи народ никаква добра познао Над њим се разметали државни чиновници по милој вољи. Најнижи слуга државни, жандар, терао је свој ћеф над нашом потиштеном браћом. И кад се неко нађе и гласно викну јао, власти не виде у томе бол увређене душе И не виде, да су оне својим нечовечним поступцима тако рећи и саме изазвале онај јаук

И ако је казна и сувише оштра, ипак наша браћа из Босне и Херцеховине не смеју клонути. Борба плаши кукавице. Човечанска права и грађанске слободе јесу светиња, за које се ваља борити. И борба ће бити слатка, баш зато што је циљ њен тако узвишен.

Шпијуни у Котору.

Лист „Бока“ који излази у Котору, доноси ово: „По граду се скитају неке сумњиве личности, које нису ни за што друго, већ да шпијонажу и којекаквим лагарјама муфте живе. Град просто нагледа са њима заражен Свуда се вуку, не би ли што чули и онда придајући од свога којешта преко границе дојавили. Тамо онако, како Драшко прича за Млетке. Обилазе куће, увлаче се свуда. Управо су несносни постали. Кад се уз то узме, да то није од јуче, већ ето читава година, кад више, кад мање. скитају се истим послом по граду,

Њиховим лажима имају многи да захвале којекакве неугодности на правду божију. Власти су то трпиле, али би било време, да учине крај томе. Читав се град тужи, да од шпијуна, који су се овамо довукли, не може више. Пре су се терали поштени Црногорци, који су амо долазили ради зараде, а сад је шпијунима слободно, да се амо до миле воље разбацују, као да су каква власт. Крајње је време да се примене закони.“

Нови Краљевић Марко.

Већ више недеље траје у Бечу утакмица између најбољих светских рвача, из Немачке, Француске и других земаља. Међу њима је и Србин Антонић из Босне. Антонић их је све редом поваљао. За време утакмице посваде се једаред два рвача и опасно се почну бити. Повову Антонића да их растави. Антонић улети међу њих, разбаци их и одма беше мир. — Најозбиљнији супарник беше му неки Кох из Немачке, који је на таким светским утакмицама већ једаред победио све, те добио назив првога светскога рвача. Антонић се с њим борио два вечера. Прво вече по сата, без решења, и друго нешто више од једног сата Напео се Кох да дигне Антонића, падне, а Антонић га само поклопи. Треба знати, да је Антонић као Краљевић Марко. Висок је два метра и 13 центиметара, те су му и иначе високи рвачи до под пазухо. А према телу је и пусто развијен. Бечка публика га је звала џином. Антонић је добио главну награду од неколико хиљада круна.

Стална крађа на Палићу.

Већ годину дана како се на Палићу и околини стално краде и хара поред вредног трагања, тек после годину дана ухватише те фине тичице. Многе су летњиковце и куће обијали и похарали. Ствари од веће вредности, као адђаре и друго покупила и у новац претварали. Сад је жандармерији пошло за руком и похватала је коловође и све у особама „честитих грађана“. — Ови упорно тајe, ал' залуд, јер код истих је нађено покрађених адђара и тма других и скупоцених ствари. — Дотични сад имају времена, да у истражном затвору премишљају — е је најслађи залогај, који се на поштен начин заради.

Жртве лакомости.

У Чуругу је неколико сиромашних људи настрадало са своје лакомости. Текли Миклушевој скапа крава на пашњаку од кужне лицене. Говедар уместо да то пријави одмах власти, јави најпре Текли. Ова пак да би бар нешто имала од краве, позове Нову Ђирчина и Миту Степанова, те не казујући им од чега је крава скапала, понуди им, да краву одеру, те кожа да буде њена а месо нека узму себи. Ови сиромаси пристали на то. Кожу донесу цимрани Текли, а месом се они и комшије им, Глиша Демеш, Сима Каћанески, Сима Стогајин и Божа Ковачев, добро прочасте — на своју несрећу. Први се поболе Нова Ђурђин, који се још при деранју коже посекао, те отровао крв. Сада је на самрти. Остали се сви заразе, указана им је лечничка помоћ и ова можда ће их спасти. Власт је покренула истрагу и против говедара и против лакоме Текле.

Полудео од јаке жеге

У Паризу већ неколико дана влада ужасна жега тако, да се врло многи опасни и разболели. Многи су шенули и памећу. Тако пре неки дан на Ришељеовој улици неки лепо обучен господин стане викати: — Ја сам бискуп из Каратегене и хоћу, да ме уменују афричким надбискупом! Наравно, да се силан свет скупио око овог чудног бискупа, те му најзад приступи и полицај, те га позове, да пође с њим у полицију. „Добро“, одговори сирочах бискуп, „али да вас пре тога благословим“. Тада брзо из вуче из џепа маштоницу и на полицаја налије црни благослов. На полицији се утврдило, да је сиромах „бискуп“ полудео услед јаке жеге.

О женама

У Америци је држао познати научењак Телер предавање о женама Предавање је почео тиме, што је рекао, да је он нежењен и да је некад, пре својих педесет година, рукчије мислио о женама него данас. За тим је наставио. Жена је игра природе. Опште мишљење, као да је жена лепа, јесте заблуда. Са научнога гледишта жена је право чудовиште. Линије, у којима се оцртавају облици женскога тела, одлучно су ружни, према начелима науке. То жене и саме признају, јер неће да удешавају одело према телу него оделом поправљају облике тела. У том поправљању лежи признање несавршености, и оделом бацају жене мушкарцима прашину у очи, јер крију своје мане. Много боље одговарају науци облици мушкога тела. Али жена има мању вредност него мушкарац не само по телу, већ и по духу. Жена је готова на сваку лаж. Она не уме хладно да посматра свет. Ако је у питању особа, коју женска воли, онда је она готова ма на кога да баци кривицу и да замрне истину, само да спере ону особу. Уз то не може да схвати, да она може и слагати. Много људи је већ невино осуђено на женску сведоџбу. Жене имају вредности као тешчице, болничарке и још у неким позивима. А где је у питању напредак човечанства, она је вредност жене у томе, што је мати. Саветује свима женама да се удају, кад им се укаже прилика, а оне то и чине, а мушкима сана ује да се — не жене и да се не упуштају у сувише дубоко проучавање жене. Жена је за мушког у раду му много више препрека него помоћ.

Велики пожар.

У Малој Реци (Горња Угарска) осим 4—5 кућа изгорела је сва општина. Штета је огромна, а народ је остао без игде ничега. На истрази је испостављено, да је узрок затре намерна и шпекулативна паљевина и народ јурне на дотичну особу и хтеде га линчовати. Но жандармерија спречи и отме јадника из руку огорченог народа и спроведе у затвор.

Брзојави „Застави“

Стигли 5 јула

Младотурски устанак.

Цариград. У Македонији и Ст. Србији све јаче расте незадовољство. Мухамедански ратари продрли су у Битољ Побунила се и војска што месецима није добила плате. Варош је у њиховим рукама.

ЛИСТАК.

Модерно робље.

Роман
из живота босанских Срба.
Написао
Бошко Петровић.

(Наставак.)

Ту су били и представници Муслимана на челу са бегом Хасаном Ибрахимпашићем.

— Истрај брате, још ово мало; кад дође наше вријеме вратићеш нам се ти — храбрио је Боривоја млади бег при растанку. Но остављам ти ову завјетну мисао у аманет: Не троши ни једне капце крви з бољу будућност наше отаџбине док не дође вријеме. То је завјетна мисао и нас Муслимана.

Миховил Премужић приступи Боривоју и одлучно му рече: Твој удар је удар свију нас, ал није далеко вријеме, када ћемо се сви сложити у један табор. Данас је још мало међу нами који овако мислимо, али заједничка опасност ће нас убрз зближити ...

Прије него што ће Боривој сјести у жељезничка кола, приступи му чика Алекса.

— Биће све то другачије, вратићеш нам се ти скоро — рече чика Алекса мирним увјерљивим гласом Већина одобраваше ове ријечи, оне су их увјериле, да чика Алекса тако мисли и њему су сви вјеровали.

Само некоји старији стоје у страни, понављају ријечи чика Алексине: вратићеш нам се ти — а обарају главе послије ових ријечи, окријенувши главе бришу сузе, да их нико не види. Неки у крају плачу као да мртваца прате.

Боривој је при праштању био миран и ништа није говорио.

— Доћи ћу вам скоро натраг, уздајмо се — рече праштајући се.

— Дај Боже! дај Боже! — говорили су сви, али тако тешко претурујући те ријечи преко језика, као да не вјерују у оно, што мисле при том.

Боривој сједне у онај мали, узани босански вагон и бијаше потпуно миран. Воз звижну кола се затресоше, мало па све већма. „Збогом“! „Збогом“! чуло се с обје стране Већ ишчезе станица у диму Боривој баци поглед. Не види никог више од познаника. Све бијаше одмакло и куће и зграде. Већ су на отвореној прузи. Унаоколо се указаше сарајевска брда у свој својој љепоти и величини, увијена у тамну провидну маглу, као да је све увио танак плав вео

Боривој прелети једним погледом преко свих тих планина, које нагло ишчезаваху заједно са Сарајевом у даљини. Уједаред као да из њега ишчезе свака мисао ... Мане руком, да се опрости са Сарајевом и бреговима — Збо! — шта је сад?! Гле нешто запе! — Збо...г — и опет запе нешто у грлу, рука му клоне глава се затресе, паде на прозор, душом овлада пустош. Сав клоне. Скоро немоћан се спусти на диван у вагону и њиме овлада грчевито трескање. Бол изби свом силом Не могаше се више савладати, уздржати. У маху лежаше немоћан у купеу на душецима сједала. Опет се тешко диже са сједала, ухвати се за прозор да се одржи и опет погледа напоље. Сада виде сву љепоту свог родног мј ста, тих брегова и зеленила на њима.

(Наставиће се.)

Трговина.

БУДИМПЕШТА, 17 јула 1908 год. (Брзојавни извештај).

Готова роба.

Раж прве каквоће 19 кр. 10 п. до 19 кр. 30 п.

Раж друге каквоће 18 кр. 90 п. до 19 кр. 10 п.

Печаница за хљеб 14 кр. 60 пов. до 15 кр. 30 пов.

Печаница за кување пива — кр. — п. до — кр. — п.

Зоб прве каквоће 16 кр. 70 п. до 16 кр. 90 п.

Зоб средње каквоће 16 кр. 10 п. до 16 кр. 50 п.

Кукуруз домаћи 15 кр. 40 пов. до 15 кр. 60 п.

Одговорни уредник
Константин Брадваровић.

ПОМОЋ ОД УКВАРЕ. Иде косидба и жетва... тешки послови. Многи људи пате од укваре. У својој невољи кад жетва дође а они купују ма где и ма какве потпасаче поред којих исто тако још и горе злопате него пре. Није доста само потпасач од укваре купити, и новац избацити, него треба од њега и помоћи имати. Међу тим познато је већ од 40 година да су једино ЦИГЛЕРОВИ ПОТПАСАЧИ хиљадама помогли. Зато што он не држи готову у фабрици збубану робу, него потпасаче сам по свом начину и проналаску зготовљава. Његовим се потпасачима човек бар може помоћи и без бриге радити. Дакле сваком којем је потребна помоћ од укваре, нека се јави што пре на њега картом, а Циглер ће му одговорити шта да му се пише и јави, па да може дотичном сигурну помоћ пружити. Адреса је: 386 4—6

AUGUST ZIEGLER
Novi Sad, (Ujvidék)
преко пута од централне банке № 21.

Трговина црквених утвари
ВРАНИЋА и ТАУША
у Новом Саду,
потребује коресподента вичног српско-хрватском језику, а осим тога да зна немачки говорити. Своје ручно писане оферте, треба што пре послати на горњу фирму.
837 3—3

ИЗДАЈЕ СЕ КУЋА ПОД ЗАКУП.
У Сремској Митровици под бројем 489 у старо-црквеној улици бр. 1. Са врло уредним и удобним собама и кујнама и подрумом, а и другим удобностима, на више времена по најумеренијој цени. — Све услове и друге предзнаке, ко жели, упитати може код власника 860 1—1
МИЛАНА БАЧВАНИНА,
Митровица, фрушкогорска ул. бр. 52.

За печиво ракије
од најновије конструкције за потребитим цевима а само годину дана употребљен
КАЗАН
152 литре садржине нуди на продају
Коста Михајловић,
859 1—3 трговац у Жабљу.

Др. ДЕЖЕ ПАЛМАЈИ.

Тешка жалост задесила је опште уважену овдашњу породицу Ернст. После дуже болести умро је у Будимпешти у четвртак по подне др. Деже Палмаји, бивши сегедински адвокат и чувени криминалиста. Покојника, осим жене му Илоне р. Ђ. Ернст, оплакују: пуница уд Јована Ернста; шогорице: супруга дра Морица Силашија, супруга Игњата Хана, супруга Адолфа Најфелда и шогори: Марко Лав Ернст, Јосиф Ернст, председник јеврејске црквене општине и Бернат Ернст.

Према дубоко ожалошћеној породици опште је саучешће.

Родбина ће покојника донети кући и из самртничког дома на јеврејском гробљу у недељу по подне у 4 сата положиће га на вечни покој у породичну гробницу у Новом Саду. 863 1—1

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.